

ERFGOED BRUSSEL

Speciaal nummer
Open Monumentendagen
September 2018 | Nr028

Dossier **HET ERFGOED, DAT ZIJN WIJ!**

ERFGOEDZORG OP MAAT VAN BRUSSEL

25 JAAR ERFGOEDWETGEVING IN HET BRUSSELS GEWEST

MANJA VANHAELN

INGENIEUR ARCHITECT, VERANTWOORDELIJKE DEPARTEMENT RESTAURATIE,
DIRECTIE MONUMENTEN EN LANDSCHAPPEN

Het BRW0, een instrument voor de bescherming van stedelijke landschappen. Een case-study: de Louis Bertrandlaan te Schaarbeek (W. Robberechts © BUP/BSE).

Bij de staatshervorming in 1989 werd de zorg voor het erfgoed overgedragen aan de drie gewesten. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bouwde zijn erfgoedadministra-

tie uit, de Directie Monumenten en Landschappen (DML). Het duurde nog vier jaar alvorens de Brusselse *'Ordonnantie inzake het behoud van het onroerend erfgoed'* (4 maart

1993) werd uitgevaardigd. De ordonnantie beschrijft de bevoegdheden en taken van de nieuwe administratie en belast haar met het opmaken van inventarissen, het voorstellen

van vrijwaringsbesluiten, de administratieve dossierbehandeling van de erfgoedvergunningen en van de subsidies voor restauratiewerken aan gevrijwaard erfgoed, evenals de inspecties, begeleiding en opvolging van restauratiewerken. De DML zal vanaf dan ook deelnemen aan de overlegcommissies die worden ingericht door de verschillende gemeentebesturen in het kader van de stedenbouwkundige vergunningen. Brussel krijgt ook zijn eigen Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen (KCML) die als onafhankelijk adviesorgaan wordt gedefinieerd. Deze commissie wordt geraadpleegd over de erfgoedkundige aspecten van de interventies uit de stedenbouwkundige vergunningen. Heel bijzonder voor de erfgoedzorg in Brussel is dat dit adviesorgaan een 'eensluitend advies' uitbrengt wanneer het om beschermd erfgoed gaat: diegene die de erfgoedvergunning aflevert, de gemachtigde ambtenaar aangegeleid door de Brusselse regering, is aan dat advies gebonden en kan er onder geen beding van afwijken.

De ordonnantie van 1993 linkt het erfgoedbeleid ook aan het beleid van ruimtelijke ordening. Een aantal reglementen en tools zorgen voor een grotere waakzaamheid wanneer gebouwd wordt in de buurt van beschermde gebouwen. Zo worden er perimeters rondom de beschermde goeden vastgelegd, de vrijwaringszones, waarbinnen de stedenbouwkundige vergunningen voor een bouw- of verbouwproject, via een uitgebreide procedure met raadpleging van de overlegcommissie, aan de controle van de DML en het advies van de KCML worden onderworpen. De projecten in de buurt van beschermd erfgoed worden beoordeeld op hun mogelijk nadelige impact op het erfgoed door wijzigingen van de zichten van en op het beschermde goed. Voor

verbouwingswerken of uitbreidingen van goeden opgenomen in de inventaris of wettelijk gevrijwaard of beschermd, wordt een verhoogde waakzaamheid ingebouwd in de procedure van de stedenbouwkundige vergunningen: ook hierin komt de gemeentelijke overlegcommissie (en dus de DML) tussen, en brengt de KCML advies uit. Tot slot worden in de Zonale Gemeentelijke Stedenbouwkundige Verordeningen, de Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordeningen en het Gewestelijk Bestemmingsplan regels en voorschriften opgenomen die het beschermen en valoriseren van het erfgoed beogen.

.....

INTEGRATIE BINNEN DE RUIMTELIJKE ORDENING

In 2004 wordt het wetgevend kader opnieuw grondig hervormd: de erfgoedordonnantie van 1993 wordt opgenomen in het Brussels Wetboek van Ruimtelijke Ordening (BWRO). Het juridische kader voor erfgoedbehoud en -beheer wordt samengevoegd met de wetgeving inzake stedenbouw en planning. Het overgrote deel van de ordonnantie van 1993 wordt, mits een aantal correcties, integraal overgeheveld naar het Brussels Wetboek. Een grote vernieuwing wordt doorgevoerd op vlak van de vergunning voor handelingen en werken aan een goed dat ingeschreven is op de bewaarijst of beschermd is of waarvoor de vrijwaringsprocedure is geopend. Bouwwerken, verbouwingswerken, bestemmingswijzigingen en restauratiewerken... voor al deze interventies – tijdelijke en permanente – moet voortaan een unieke (stedenbouwkundige) vergunning worden bekomen. De stedenbouwkundige vergunning, die voordien door de gemeenten werd afgeleverd en het erfgoedbesluit (de toelating voor werken aan een

beschermd goed) dat vervolgens werd behandeld door de DML, maar door de Brusselse Regering werd afgeleverd, worden vanaf nu in één unieke vergunning afgeleverd door de gemachtigde ambtenaar van de administratie Ruimtelijke Ordening, die gebonden is aan het eensluitende advies van de KCML. Stedenbouwkundige en erfgoedaspecten worden dus parallel beheerd – een nieuwe werkwijze die een grotere coherentie en een multidisciplinaire aanpak nastreeft.

In praktijk betekent dat ook dat de voor vergunning ingediende projecten volledig voorbereid moeten zijn, van de grote opties tot de kleinste afwerkingsdetails, en moeten voldoen aan de vereiste, erg uitgebreide dossiersamenstelling. Veelal gaan er ook diepgaande, voorbereidende studies aan vooraf, materiaal-technisch of historisch van aard, maar vandaag ook meer en meer gericht op de verbetering van de energieprestatie. De administratie ontvangt dus sinds 2004 tal van zeer lijvige dossiers. Het afhandelen van een procedure tot vergunning is dan ook geen eenvoudige aangelegenheid: een veelvoud aan aspecten moet in kaart worden gebracht en tegenover elkaar worden afgewogen. De praktische organisatie van de daaruit voortvloeiende administratieve taken blijft tot op vandaag een permanente uitdaging. Vast staat wel dat de uitvaardiging van het BWRO in 2004 opnieuw een stap was in de richting van een erfgoedbeheer dat geïntegreerd is in de ruimtelijke en stedelijke context.

De laatste decennia wordt ook steeds meer een 'stroomopwaartse' begeleiding vooropgesteld. Daarbij wordt de klemtoon gelegd op het begeleiden en oriënteren van de projecten van in een vroeg stadium. Zo kan de haalbaarheid van de projecten worden afgetoetst, rekening

Van dossier tot bouwplaats. Enkele voorbeelden van dossiers gevolgd door de Directie Monumenten en Landschappen in het kader van de toepassing van de BWRO-wetgeving. Ze illustreren verschillende aspecten van de instandhouding van beschermde monumenten, landschappen en stedelijke gehelen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

▲ De apotheek Neos-Bourse, Anspachlaan 59-61 te Brussel (A. de Villede Goyet, 2018 © BUP/BSE).

▶ De interieurdecoratie van het Huis der Kunsten, Haachtsesteenweg 147 in Schaarbeek (A. de Ville de Goyet, 2018 © BUP/BSE).

▼ Het Koninklijk Muziekconservatorium, Regentschapsstraat 30 in Brussel (A. de Ville de Goyet, 2018 © BUP/BSE).

▲ De tuinwijk *Le Logis* in Watermaal-Bosvoorde, een eerste collectieve ervaring met de restauratie en renovatie van meer dan 300 woningen (P.-P. Hoffman, 2018 © BUP/BSE).

▼ De Baden van Sint-Joost, de renovatie van een art-decozwezbad, Sint-Franciscusstraat 23-27 in Sint-Joost-ten-Node (A. de Ville de Goyet, 2018 © BUP/BSE).

Café *Le Cirio*, Beursstraat 18 in Brussel (A. de Ville de Goyet, 2018 © BUP/BSE).

houdend met de uiteenlopende randvoorwaarden opgelegd door enerzijds erfgoedkundige en restauratievoorschriften, met inbegrip van de preventieve archeologie en, anderzijds, de stedenbouwkundige wetgeving, de regels van de goede aanleg, mobiliteitseisen, natuurbescherming, energieprestatie, enz. De pertinentie van de restauratie-ingrepen wordt op die manier geëvalueerd alvorens de projecten in detail worden uitgewerkt. Deze proactieve aanpak is bevorderlijk voor de kwaliteit van de aanvragen en voor een vlotter verloop van de vergunningsprocedure.

HERVORMINGEN VAN HET BWRO

Sinds 2004 werd het BWRO ettelijke malen herzien met kleine en grotere wijzigingen en toevoegingen als gevolg. Voor de erfgoedzorg werd in 2014 het beheersplan voor erfgoed toegevoegd, een belangrijk nieuw instrument dat toelaat restauratievoorschriften vast te leggen voor grote ensembles, bijvoorbeeld voor de tuinvijken Le Logis-Floréal die in hun geheel werden beschermd. Het door de Brusselse Regering goedgekeurde beheersplan streeft naar een globale aanpak op lange termijn want het blijft geldig zolang het niet wordt opgeheven en maakt het mogelijk in vele verschillende fasen restauratiewerken uit te voeren aan het beschermde geheel.

Sinds 2014 omvat het wetboek ook een nieuw pakket regelgevingen met betrekking tot de stedenbouwkundige overtredingen. Voortaan kunnen administratieve boetes worden opgelegd aan een overtreder. Met betrekking tot erfgoedbeheer werd aan de lijst van mogelijke overtredingen ook het gebrek aan onderhoud van een gevrijwaard goed, conform art. 214 van het BWRO, toe-

gevoegd. Eigenaars die hun pand laten verkommeren, zullen hiervoor dus voortaan beboet kunnen worden.

HET BWRO IN 2019

Op 20 november 2017 werd een laatste grote hervorming van het BWRO doorgevoerd. De nieuwe wetgeving gaat in op 20 april 2019.

De definitie van onroerend erfgoed wordt uitgebreid met de landschappelijke (Conventie van Firenze van 20 oktober 2000) en stedenbouwkundige waarde: het onroerend erfgoed wordt nu omschreven als het geheel van de onroerende goederen met een historische, archeologische, artistieke, esthetische, wetenschappelijke, sociale, technische landschappelijke, stedenbouwkundige of volkskundige waarde. Deze uitbreiding vindt haar vertaling in de verschillende hoofdstukken over erfgoed en beoogt de integratie van deze noties in het beheer en de beheersinstrumenten van het onroerend erfgoed. De aandacht voor de landschappelijke en stedenbouwkundige context opent nieuwe mogelijkheden om voorschriften met betrekking tot erfgoed te integreren in de verschillende stedenbouwkundige verordeningen en plannen. De criteria voor het opmaken van inventarissen en de vrijwaringscriteria worden uitgebreid. Het toepassingsgebied van het beheersplan voor erfgoed wordt uitgebreid van enkel de grote gehelen naar alle beschermde goederen. De subsidiepolitiek voor Klein Erfgoed wordt eveneens verruimd en laat nu een betoelaging toe van alle waardevol buitenschrijnwerk en van opmerkelijke bomen die in de inventaris zijn opgenomen.

Het systeem van de unieke vergunning blijft bestaan, maar voort-

aan wordt voor deze vergunningen een specifieke gemachtigde ambtenaar voor erfgoed aangesteld. Deze ambtenaar moet ervaring in het domein van de erfgoedzorg en/of een diploma met betrekking op die materie kunnen voorleggen. Het eensluidende advies van de KCML blijft van kracht en is dus ook voor deze gespecialiseerde ambtenaar eensluidend of bindend.

Deze laatste hervormingen beogen ook een reeks praktische wijzigingen en administratieve vereenvoudigingen gaande van de reorganisatie van de overlegcommissies tot het opleggen van een dwingend termijn voor de aflevering van de vergunningen. Hoe gemakkelijk die doelstellingen kunnen worden omgezet in de praktijk zal de toekomst uitwijzen.

CONCLUSIE

De uitbouw van de zorg om het erfgoed sinds 1989 in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt doorheen de verschillende hervormingen stevast bestendigd en versterkt. Wanneer we de wijzigingen van de reglementering overlopen stellen we de tendens vast om erfgoed niet geïsoleerd te beheren, maar als een integraal deel van een stedelijke omgeving, ingebed in de leefomgeving van vandaag.

COLOFON

REDACTIECOMITÉ

Stéphane Demeter, Paula Dumont,
Murielle Lesecque, Griet Meyfroots,
Cecilia Paredes en Brigitte Vander
Bruggen

EINDREDACTIE NEDERLANDS

Paula Dumont en Griet Meyfroots

EINDREDACTIE FRANS

Stéphane Demeter

REDACTIESECRETARIAAT

Murielle Lesecque

COORDINATIE ICONOGRAFIE

Cecilia Paredes

COORDINATIE DOSSIER

Stéphane Demeter

AUTEURS/ REDACTIONELE MEDEWERKING

Aurélie Autenne, Kristiaan Borret,
Bruno Campanella, Michel Dechamps,
Ann Degraeve, Stéphane Demeter,
Paula Dumont, Ludo Gobin,
Yves Hanosset, Claudine Houbart,
Pascale Ingelaere, Serge Joris,
Catherine Leclercq, Isabelle Leroy,
Marc Meganck, Cecilia Paredes,
Véronique Van Bunnan,
Hans Vandecandelaere, Brigitte Vander
Bruggen, Manja Vanhaelen, het team
van *visit.brussels*, Thierry Wauters

VERTALING

Gitracom, Eric Tack,
Ubiquis Belgium NV/SA

NALEZING

Augusta Dörr, Koenraad
Raeymaekers, Harry Lelièvre,
Wim Kenis, Tom Verhofstadt
en de leden van het redactiecomité

VORMGEVING

Polygraph'

ONTWERPER MAQUETTE

The Crew communication nv

DRUK

IPM printing

VERSPREIDING EN ABONNEMENTENBEHEER

Cindy De Brandt,
Brigitte Vander Bruggen
bpeb@gob.brussels

BEDANKINGEN

Manon Boetman, Sophie Bouchard,
Philippe Charlier, Alfred de Ville de Goyet,
Jacques de Selliers, Farba Diop,
Marie-Laure Lectef

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Bety Waknine, directrice-generaal
van Brussel Stedenbouw en Erfgoed/
Gewestelijke Overheidsdienst
Brussel, CCN – Vooruitgangstraat
80, 1035 Brussel.

De artikelen zijn gepubliceerd
onder de verantwoordelijkheid
van de auteurs. Alle rechten voor
het reproduceren, vertalen of
herwerken zijn voorbehouden.

CONTACT

Directie Monumenten en
Landschappen – Cel Sensibilisatie
CCN – Vooruitgangstraat 80, 1035 Brussel
<http://www.erfgoed.brussels>
broh.monumenten@gob.brussels

HERKOMST VAN DE FOTO'S

Mochten er ondanks onze inspanningen
om alle reproductierechten te betalen
toch nog gerechtigden zijn die niet
gecontacteerd werden, dan worden zij
verzocht zich kenbaar te maken bij de
Directie Monumenten en Landschappen
van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

LIJST MET AFKORTINGEN

ACW – Association Campanaire Wallonne
ADSB – Archief van het Departement
Stedenbouw van de Stad Brussel
ARML – KULeuven, Centrale Bibliotheek,
Universiteitsarchief, Fonds R.M. Lemaire
BUP/BSE - Bruxelles Urbanisme et
Patrimoine / Brussel Stedenbouw en Erfgoed
CIBG – Centrum voor Informatica
voor het Brussels Gewest
IAF – Association internationale
de Fauconnerie
KIK-IRPA – Koninklijk Instituut voor
het Kunstpatrimonium / Institut
royal du Patrimoine artistique
SAB – Stadsarchief Brussel
SPRB/GOB - Service public régional
de Bruxelles / Gewestelijke
Overheidsdienst Brussel

ISSN

2034-5771

WETTELIJK DEPOT

D/2018/6860/032

Cette revue paraît également
en Français sous le titre
Bruxelles Patrimoines.

Erfgoed Brussel Reeds verschenen

001 - November 2011
Terug naar school

002 - Juni 2012
De Hallepoort

003-004 - September 2012
De kunst van het bouwen

005 - December 2012
Hôtel Dewez

Extra nummer 2013
Het erfgoed schrijft onze geschiedenis

006-007 - September 2013
Brussel, m'as-tu vu ?

008 - November 2013
Industriële architectuur

009 - December 2013
Parken en tuinen

010 - April 2014
Jean-Baptiste Dewin

011-012 - September 2014
Geschiedenis en herinnering

013 - December 2014
Cultusgebouwen

014 - April 2015
Zoniënwoud

015-016 - September 2015
Ateliers, fabrieken en kantoren

017 - December 2015
Stadsarcheologie

018 - April 2016
De Gemeentehuizen

019-020 - September 2016
Stijlen gerecycleerd

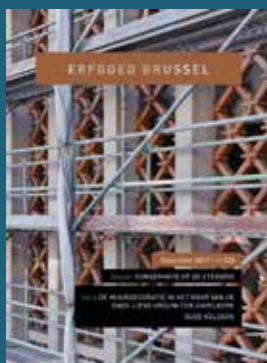
021 - December 2016
Victor Besme

022 - April 2017
Art nouveau

Laatste nummers

023-024 - September 2017
Natuur in de stad

025 - December 2017
Conservatie op de steigers

026-027 - April 2018
Kunstenaarsateliers

2018
EUROPEAN YEAR
OF CULTURAL
HERITAGE
#EuropeForCulture

urban
.brussels

URBAIN BRUXELLES URBANISME ET PATRIMOINE
STAD BRUSSEL STEDENBOUW EN ERFGOED

10 €

ISBN 978-2-87584-167-4